

ויקרא בהר

עשרת ימי תשובת העבדים והקרקעות

הימים שבין ראש השנה לבין יום הכיפורים, מוכרים אצלנו בכינוי – עשרת ימי תשובה. בימים אלו אנו מקדישים זמן לחשבון נפש, לחרטה על מה שטעינו בו, ולקבלת החלטות חיוביות לשנה הבאה. בפרשת השבוע, מופיעים הימים הללו, בהקשר אחר, לכאורה. לאחר שהתורה מסיימת לדבר על שנת השמיטה, הבאה פעם בשבע שנים, היא עוברת לדבר על מחזור של 49 שנים, ובו שבע שמיטות, שלאחריהן מגיעה שנת היובל.

שנה זו, מלבד דיני השמיטה שנוהגים בה, מיוחדת בכך שהעבדים משתחררים בה, והקרקעות שנמכרו בארץ ישראל, חוזרות בה לבעליהן. מתי בדיוק? את זאת מנסים חז"ל ללמוד מן הפסוקים:

וְהַעֲבֹרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבַעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֶרְצְכֶם: וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִהְיֶה לְכֶם וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ:

מן הפסוק הראשון, עולה שהזמן הקובע את שנת היובל הוא י' בתשרי – יום הכיפורים. אך מן הפסוק השני שבו השנה כולה מתקדשת, עולה לפי חז"ל שהזמן הקובע את שנת היובל, כמו כל שנה, הוא א' בתשרי – ראש השנה. מתוך הסתירה הזו לומדים חז"ל (תלמוד בבלי מסכת ראש השנה ח:):

מכאן אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא: מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרים לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם, אלא אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן. כיון שהגיע יום הכפורים - תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, ושדות חוזרות לבעליהן.

אם כן, מתברר לנו שישנה תקופת ביניים הנמשכת עשרה ימים. בתקופה זו האדון אינו אדון, והעבד אינו עבד, אך במקביל הוא איננו חוזר לביתו אלא יושב בבית אדונו.

לשם מה נצרכת תקופה זו? ולשם מה צריכים חז"ל לציין שהעבדים אוכלין, ושותין ושמחין ועטרותיהם בראשיהם האם אין זה ברור מאליו?

יתכן שהחלק השני של השאלה, עוזר לנו להבין את התשובה על החלק הראשון.

ראשית אנו צריכים להבין באילו עבדים מדובר. עקרונית, כל עבד עברי משתחרר ביובל, בין אם נמכר זמן קצר או ארוך לפניו. אך צריך לזכור שישנן גם נקודות שחרור נוספות בדרך. כל עבד עברי משתחרר לאחר שש שנות עבודה, או לאחר שהוא משלם את החלק היחסי מן הסכום שבו נקנה, לפי מספר השנים שנשארו להשלמת שש שנים. רוב העבדים שנמכרו לאורך 49 השנים לאחר היובל, כבר השתחררו מזמן. אך ישנו סוג אחד של עבדים שממשיך לעבוד:

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחַפְּשֵׁי חֲנָם ... וְאִם אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֹא אֵצֵא חֲפְּשִׁי: וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדֹּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֲזָנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוּ לְעֹלָם:

המילה **לְעֹלָם**, התפרשה על ידי חז"ל – **לעולמו של יובל**. כלומר, עבד שאינו רוצה להשתחרר, עובד עד היובל, ואז יוצא לחפשי. אם כן, מדובר בעבד שמשקולים שונים, לא רצה לצאת לחפשי. לעבד כזה נדרשת תקופת הסתגלות. היציאה לחופש קשה עליו. היא מטילה עליו אחריות לגורלו, אחריות שממנה הוא מפחד. לשם כך, נדרשים הימים הללו, המקבילים אולי לשבעת ימי המשתה לאחר חתונה. בימים אלו, נדרשים העבדים הנידונים לשחרור, לערוך משתאות שיכינו אותם מבחינה נפשית לכך שהצעד אותו הם עושים, הוא התחלה של תקופה חשובה ומשמחת בחייו, בה יהפוך לאדם חופשי.

ניתן לראות בימים אלו את עשרת ימי התשובה של העבד, בהם הוא חוזר בתשובה מן התפיסה המעוותת של התלות באדם אחר שפיתח בשנות העבדות הארוכות.

תקופת ההסתגלות הנדרשת הזו, יכולה להבהיר לנו, החיים בתקופה בה העבדות לכאורה אינה קיימת, כי קל מאוד לתבוע חופש אך קשה מאוד ליישם אותו, ואנו צריכים לעמול קשה על כך, כלפי עצמנו, וכלפי אחרים (כדאי להתוודע לפעולתה של עמותת "פעמונים" העוסקת בכך paamonim.org/index.php)

שבת שלום.

יעקב (יוקי) מאיר